

Європейського Червоного списку:

Зірочки борові – *Gagea pineticola* Klok.

Червоної книги України:

Півники борові – *Iris pineticola* Klok.

Червоного списку Харківщини:

Барбарис звичайний – *Berberis vulgaris* L.

Верес звичайний – *Calluna vulgaris* (L.) Hull

Веснівка дволиста – *Majanthemum bifolium* (L.) F. W. Schmidt

Гвоздика стиснуточашечна – *Dianthus stenocalyx* Juz.

Зимолюбка зонтична – *Chimaphila umbellata* (L.) W. Barton

Ортилія однобока – *Orthilia secunda* (L.) House

Під'ялиник звичайний – *Monotropa hypopitys* L.

Пухівка вузьколиста – *Eriophorum angustifolium* Honck.

Пухівка піхвова – *Eriophorum vaginatum* L.

Росичка круглолиста – *Drosera rotundifolia* L.

Яловець звичайний – *Juniperus communis* L.

5.1.4. Сучасний стан притерасних заплавних луків

Незначні за площею ділянки, що майже не зазнали наслідків меліорації залишилися поблизу надзаплавної тераси. Саме тут в складі ценозів представлена найбагатша раритетна фітобіота. Крім перелічених раніш тут відмічені **рідкісні на Харківщині угруповання:**

Асоціація родовико-злакова – *Sanguisorbetum (officinalis) graminosum*

Формація оману високого – *Inuleta helenii*

Асоціація королицево-злакова – *Leucanthemetum (vulgaris) graminosum*

В складі рідкісної флори занесені до Червоної книги України:

Рябчик малий – *Fritillaria meleagroides* Patrin ex Schult. et Schult. fil.

Тюльпан дібровний – *Tulipa quercetorum* Klok. et Zoz

та рідкісні на Харківщині:

Валеріана лікарська – *Valeriana officinalis* L.

Гірчак зміїний – *Bistorta jfficialis* Delabre (*Polygonum bistorta* L.)

Глечики жовті – *Nuphar lutea* (L.) Smith

Гравілат річковий – *Geum rivale* L.

Золототисячник гарний – *Centaurium pulchellum* (Sw.) Druce

Латаття біле – *Nymphaea alba* L.

Оман високий – *Inula helenium* L.

Осока несправжньосмикавцева – *Carex pseudocyperus* L.

Перстач прямостоячий, калган – *Potentilla erecta* (L.) Raeusch.

Пухирник звичайний – *Utricularia vulgaris* L.

Родовик лікарський – *Sanguisorba officinalis* L.

Рутвиця блискуча – *Thalictrum lucidum* L.

Рябчик малий – *Fritillaria meleagroides* Patrin ex Schult. et Schult. fil.

Трясучка середня – *Briza media* L.

Подальші обстеження заплавних луків можуть виявити інші, занесені до Червоної книги

України види рослин:

Вужачка звичайна – *Ophioglossum vulgatum* L.

Зозулинець болотний – *Orchis palustris* Jacq

Косарики тонкі, гладіолус тонкий – *Gladiolus tenuis* Bieb

Пальчатокорінник травневий – *Dactylorhiza majalis* (Reichenb.) p. F. Hunt et Summerhayes

Пальчатокорінник Фукса – *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soo

та рідкісні на Харківщині:

Білозір болотний – *Parnassia palustris* L.

Валеріана блискуча – *Valeriana grossgheimii* Worosch. (*V. nitida* Kreyer)

Косарики черепитчасті – *Gladiolus imbricatus* L.

Пахуча трава звичайна – *Anthoxanthum odoratum* L.

Хвощ галузистий – *Equisetum ramosissimum* Deaf.

Хвощ лучний – *Equisetum pratense* L.

5.2. Сучасний стан фітобіоти Краснокутського парку

Парк пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення "Краснокутський", площею 13,6 га, створення якого оголошено постановою Ради Міністрів УССР від 29.01.1960 г. № 105 розташований на території Краснокутської дослідної станції інституту са-

дівництва УААН біля смт. Краснокутськ. Парк є зразком ландшафтного мистецтва України XVIII століття.

Один із найстаріших в Україні - Краснокутський дендропарк, був заснований видатним ботаніком-аматором Іваном Назаровичем Каразіним – братом фундатора Харківського університету Василя Назаровича Каразіна. Старі насадження на території парку, які збереглися дотепер, свідчать, що основу парку склали аборигенні породи: дуб звичайний, липа серцелиста, клен гостролистий, к. польовий, види в'яза, а на вільних ділянках до них невеликими групами або поодинокими деревами були підсажені інтродуковані породи, частина з яких зростає і нині. Найбільшого різноманіття дендрофлора парку набула наприкінці 19 ст., коли число видів і форм сягало 540 таксонів. Теперішня територіальна структура парку в основному зберігає його первинну паніровку. Сучасна дендрофлора нараховує понад 260 видів і декоративних форм.

За майже два сторіччя від початку створення парку і дотепер склався прекрасний парковий ландшафт зі старими деревними насадженнями на плакорі та на схилах балок, галявинами, ставками, дорогами та стежками органічно вписаними у рельєф місцевості. Сполучення старих і молодих насаджень, листяних і хвойних порід, густих деревостанів і відкритих прогалів і полян, контрасти тіні і світла, квітучі чагарники, гладь водної поверхні ставків, затишок і чисте повітря, наповнене ароматами квітів і листя, пам'ятки старовини – все це створює у відвідувачів парку чудове враження і добрий настрій, стимулює любов до рідної природи, прагнення до її захисту і збереження.

5.2.1. Характеристика деревних насаджень

Квартали 1, 2, 3, 4.

Захисні лісові смуги на західній та північній межах парку. Загальна протяжність смуг 0,5 км. Ширина смуг від 5 м (смуга 3) до 20 м; переважаюча ширина 7,5 м. Склад деревних порід: дуб звичайний, липа серцелиста, клен гостролистий, берест; поодинокі гіркокаштан звичайний, клен польовий. Вік насаджень від 40 до 130 років (різновікові). Зімкнутість 0,4-0,6.

Квартал 5.

Меморіальний. Тут розміщені могили і пам'ятники І.Н. і І.І. Каразіних, пам'ятні дерев – ялиця біла та платан західний, посаджені І.Н. Каразіним; вікові дерева: модрина сибірська, сосна кримська. З різних посадок тут зростають яловець козацький, яловець віргінський, туя західна, дейція Лемуана, чубушник махровий, спірея Ван-Гутта. Загальне покриття деревами 0,3.

Квартал 6.

Займає лівий відвершок балки – днище і схили до брівки. Деревні насадження лісопаркового вигляду: проективне покриття (зімкнутість) крон 0,5-0,6; вік дерев 80-150 років. В складі порід переважають: дуб звичайний, липа серцелиста, клен гостролистий, клен польовий, ялина

звичайна, ясен високий; поодинокі: дуб північний, сосна веймутова, сосна звичайна, модрина європейська, береза повисла, тополя сіріюча. По периферії поодинокі кущі: садовий жасмін звичайний, тис ягідний.

Квартал 7 і 9.

Займають маловідвідувану прибалочну смугу плато. Насадження середньвікові природного походження (самосівні). В складі порід: липа серцелиста, клен гостролистий, ясен високий. Зімкнутість 0,6-0,7.

Квартал 8.

Колишній сад – не зберігся. Тепер тут на частині площі господарський двір, на решті кварталу невеликий розсадник і самосівний деревостан: ясен звичайний, клени гостролистий і польовий, берест. Вік дерев 20-80 років, покриття 0,5-0,6. На площі розсадника – ділянка первинної інтродукції нових видів дендрофлори.

Квартал 10.

Займає правий відвершок балки, виходячи вустям в нижню частину кв. 6. "Лісопаркове" насадження; в складі порід липа серцелиста, клен гостролистий, ясен звичайний. Вік дерев 80-150 років, зімкнутість 0,5-0,6. Могутні колоновидні стовбури старих дерев справляють сильний емоційний ефект на глядача. В підрості клен гостролисти, к. польовий і ясен звичайний. В підліску бузина чорна – поодинокими кущами.

Квартал 11.

Інтродуційний. Великий набір екзотів і декоративних чагарників. Зокрема: горобина шведська, софора японська, яловець віргінський, бархат амурський, горобина лікерна, декоративні яблуні, гіркокаштан павія, однолиста форма ясена тощо. З особливо цінних рідкісних видів: ялиця Лоуа, багрянник японський. Усього понад 80 видів дерев і чагарників.

Квартал 12.

Займає ділянку плато і схил між дорогами до кв. 5 і верхнього ставка. В середині кварталу насадження ялини, по периферії поодинокі ялиця Лоуа, ялиця сибірська, дуб північний, туя західна, дуб звичайний форма плакуча, модрина європейська, яловець віргінський форма юнацька; чагарники: садовий жасмін звичайний, бузина чорна, види спіреї. На поверхні ґрунту покрив з дівочого винограду п'ятилисточкового, що стелеться. Проективне покриття деревостану 0,5-0,6. Вік 20-60 років.

Квартал 13.

Займає схил південної експозиції по лівому берегу балки. Деревні насадження: молоді дерева сосни кедрової сибірської, одне дерево гінґо (40 років), одне дерево ялиці Лоуа; чагар-

ники: бруслина європейська, бузина чорна; зарості самосівних клена гостролистого та береста віком 20-40 років.

Квартал 14.

Продовження того ж схилу, що й кв. 13. Деревостан різновіковий, частково природного походження: ясен звичайний, липа серцелиста, клен гостролистий. Вік дерев 30-60 років, зімкнутість 0,6-0,7. На нижній межі кварталу вхід до печери. Пам'ятка природи – дерево дуба звичайного віком близько 400 років з діаметром стовбура понад 1 м.

Квартал 15.

Займає середню частину схилу південно-східної експозиції. Колишні декоративні чагарникові насадження не збереглися. Тепер тут різновіковий самосівний дерево стан із ясена звичайного, видів клена, береста, в підліску бруслина європейська. Провалля в печеру.

Квартал 16.

Нижня частина схилу південно-східної експозиції. На нижній межі вхід до печери. Деревна рослинність: різновіковий деревостан (20-80 років) переважно природного походження: ясен звичайний, види клена. Покриття 0,4-0,5. В південно-західному і північно-східному кутах кварталу дерева-пам'ятки – два дерева дуба віком понад 300 років; одне дерево сосни звичайної віком приблизно 130-150 років.

Квартал 17.

Терасований схил балки південно-східної експозиції. Загальна протяжність чотирьох терас близько 500 м. Ширина терас по 2 м. Раніше, в 19 ст., на цих терасах був виноградник. Тепер вони заросли самосівом клена гостролистого, ясена звичайного, береста. На верхній терасі один кущ сосни гірської.

Квартал 18.

Займає смугу навколо кв. 17 знизу і зі східного боку. В нижній частині розміщується сад волоського горіха. Поодинокі: каштан справжній (посівний), ясен форма золотиста, дуб 100 років. На решті площі "лісопарк": ясен, біла акація, поодинокі дуб. Вік 30-50 років. 1 дерево сосни звичайної віком 100 років.

Квартал 19.

Займає прибровочну ділянку плато та схил південно-східної експозиції. На схилі три тераси – колишній виноградник. Загальна протяжність терас 150 м. Ширина терас – 2-2,5 м. Виноградники не збереглися. Тепер вся площа заросла деревами ясена, клена. Вік 50-70 років.

Квартал 20 і 21.

Займають правобережне плато і схили балки північної експозиції. Інтродукційні ділянки. В складі насаджень: берези далекарлійська, даурська, темна, паперова; гінкго дволопатева; сос-

на веймутова; ялини аянська, колюча, звичайна; черемха Маака; модрина сибірська; клокичка периста; самшит вічнозелений, тис ягідний, декоративні чагарники тощо. Вік насаджень 30-40 років.

Квартал 22.

Верхній ставок з острівцем. По периферії ставка і на греблі деревні породи: липа широколиста, айва овальна, туя складчаста, ведмежий горішник, біота східна, сумах коротковолосий, кизил справжній. На острівці: дуб звичайний, липа широколиста, ялина.

Квартал 23.

Займає середню частину днища балки навколо “прямокутника”. Деревні насадження, головним чином інтродукованих порід різновікові: бук, ясен, туя західна, ялиця сибірська, сосна кедрова сибірська, ялина сербська, тис канадський, бундук дводомний, клен явір, липа срібляста, горіх айлантолистий, ялина колюча форма блакитна, свидина біла, клокичка периста, кизил справжній. В західній частині кварталу за греблею верхнього ставка нова споруда – майданчик відпочинку на насипу з ґрунту, вийнятого при очищенні верхнього ставка.

Квартал 24.

Днище балки зі старими садовими насадженнями кизила справжнього, груші звичайної, ліщини звичайної. Біля північної межі занедбана скельна гірка, біля західної – альтанка відпочинку.

Квартал 25.

Займає нижню частину південно-східного схилу на східному узбіччі парку. Колишні насадження не збереглися. Тепер самосівний різновіковий деревостан з клена гостролистого і ясеня звичайного. Покриття 0,4-0,5.

Квартал 26.

Займає ділянку плато між ялиновою алеєю і брівкою правобережного схилу балки. Деревні насадження лісопаркового вигляду, різновікові, зімкнутість 0,3-0,4, в складі дуб звичайний, ялина звичайна, клен гостролистий, ялина одноколірна; чагарники: тис ягідний, садовий жасмин звичайний, пухироплідник калинолистий.

Квартал 27.

Займає схил північної експозиції правого берега балки. Деревна рослинність: дуб звичайний, клен гостролистий, ясен високий. Вік 40-60 років, покриття 0,3-0,4. В нижній частині група молодих дерев ялиці одноколірної.

Квартал 28.

“Прямокутник”. Інтродукційна ділянка, займає тальвег балки поміж ставками, обмежений по периметру дренажними канавами. В деревостані: верба біла (дерево з діаметром пня